

Proloog

Het is het telefoontje waar we lang op hebben gehoopt en waarvan we vreesden dat het nooit zou komen. Nu het er is, slaat de schrik ons om het hart.

Donderdagochtend 12 januari 2012. Mijn collega, buitenlandredacteur Roozbeh Kaboly en ik hebben zojuist van de Syrische ambassade in Brussel te horen gekregen dat er een persvisum voor ons klaarligt. Maandenlang zijn we hiermee bezig geweest. Iedereen van wie wij vermoedden dat ze enige invloed konden uitoefenen hebben we benaderd: Syrische diplomaten, ambtenaren en zakenmensen. We hebben brieven geschreven, handen geschud, thee gedronken en getelefoneerd, heel veel getelefoneerd. Met Damascus, Brussel en Enschede. Want daar zit een grote Syrische gemeenschap. We wilden het achterdochtige regime overtuigen van onze goede bedoelingen, dat we oprecht geïnteresseerd zijn in hun kant van het verhaal. Dat we niet vooringenomen zijn. Dat we geen partij hebben gekozen. Al die inspanningen hebben nu tot resultaat geleid. Als eerste Nederlandse journalisten krijgen we toestemming om Syrië te bezoeken. Genoeg reden voor een vreugdedansje, maar Roozbeh en ik kijken elkaar vertwijfeld aan. Wat tot eergisteren nog een uitgelezen kans leek, voelt nu als een doodvonnis. Nog geen vierentwintig uur geleden is in Syrië de eerste Westerse journalist van deze oorlog om het leven gekomen. Net als wij was hij uitgenodigd door het regime. Het heeft er alle schijn van dat hij in de val is gelokt en vermoord.

Het leven van de drieënveertigjarige Franse cameraman Gilles Jacquier eindigt voor het portiek van een appartementengebouw in de Syrische stad Homs. Hij wordt geraakt door een mortiergranaat en is in een klap dood. Zijn echtgenote, persfotografe Caroline Poiron is er bij als haar man sterft. Op de beelden van vlak na de aanslag is te zien hoe ze wanhopig het lichaam van haar man in een taxi probeert te krijgen. Samen waren ze de ouders van een meisjestweeling van nog geen twee jaar oud.

Als ik op Twitter de eerste, verwarrende berichten over de aanval lees, maak ik me direct grote zorgen. Het slachtoffer zou deel uitmaken van een groep journalisten, waaronder een Belgische televisieploeg. Dat kan alleen de ploeg van Rudi Vranckx zijn, mijn goede collega met wie ik al bijna twintig jaar optrek in het Midden-Oosten. Het afgelopen weekend had ik hem nog aan de telefoon. Hij vertelde dat hij een visum voor Syrië had bemachtigd. Ik was stikjaloers. Toen wel. Nu is hij onbereikbaar. Pas na enkele uren krijg ik hem te pakken. 'De dood is nog nooit zo dichtbij geweest,' zegt hij. 'Ik was net in het portiek toen de granaat buiten insloeg. Gilles Jacquier liep maar een paar passen achter me.'

De aanslag op de journalisten wordt direct breed uitgemeten in de propaganda van de Syrische staatsmedia als het zoveelste bewijs van het misdadige optreden van de opstandelingen. De journalisten die de aanval hebben overleefd zien dat anders. Zij hebben sterk de indruk dat niet de rebellen, maar de Syrische overheid achter de aanval zit, om de tegenpartij er vervolgens de schuld van te geven. 'Het voelde alsof alles van tevoren was gepland,' zegt Patrick Vallian van het Zwitserse tijdschrift *L'Hebdo*. Teruggikkend leek alles verdacht: dat de journalisten min of meer waren gedwongen om mee te gaan met de persbus naar Homs. Dat ze de straat in werden gestuurd waar kort daarna de mortier neerkwam. Dat hun begeleiders zich snel terugtrokken. Dat de granaat van de mortier, toch een moeilijk te richten wapen, exact neerkwam op de plek waar zich op dat moment de journalisten bevonden. 'Het was een hinderlaag,' meent Sid Ahmed Hammouche van *La Liberté*. Ik vraag Rudi wat hij denkt. 'Ik weet het niet,' zegt hij. 'Ik heb er een slecht

gevoel bij. Alles wijst erop dat we in de val zijn gelokt. Maar ik kan het niet bewijzen.’

De volgende dag gaan Roozbeh en ik naar Brussel om de visa in onze paspoorten te laten stempelen. De datum is ons niet ontgaan: het is vrijdag de dertiende. Cobie, mijn vrouw heeft nooit moeite gehad met mijn werk. Die avond zegt ze iets wat ze nooit eerder heeft gezegd: ‘Ik wil niet dat je gaat.’

Mijn journalistieke carrière begint op 6 oktober 1973 als in het Midden-Oosten de Yom Kippoeroorlog uitbreekt. Ik ben dan acht jaar oud. Mijn ouders hebben een bevriende journalist te eten. Tussen het hoofdgerecht en het toetje gaat de telefoon: of hij direct naar Israël af wil reizen. Dat moet grote indruk op me hebben gemaakt, want de volgende dag begin ik mijn eigen krant. Die noem ik ‘De Waarheid’, ik weet niet dat het dagblad van de toenmalige Nederlandse communistische partij al zo heet. Ik schrijf mijn krant met de hand en gebruik velletjes carbonpapier om doorslagen te maken. De artikelen gaan over het echte nieuws, de oorlog in het Midden-Oosten, het overlijden van de Franse staatsman Pompidou. Er staan ook zelf getekende strips en advertenties in. De Waarheid zal twee jaar lang onregelmatig verschijnen in een oplage van zes exemplaren. Mijn ouders en grootouders en de bevriende journalist zijn abonnee.

Dit boek vormt de weerslag van ruim twintig jaar verslaggeving in conflictgebieden. Het beschrijft niet alleen mijn avonturen, maar gaat ook over journalistieke afwegingen en keuzes. De zoektocht naar de waarheid, die in de oorlog altijd het eerste slachtoffer is.

Ondanks de risico’s en het leed is het een prachtig vak. Misschien wel juist daardoor. Een oorlog is beangstigend en opwindend tegelijk. Nergens is het leven intenser dan aan de rand van de dood. De geluiden zijn scherper, de kleuren helderder. Je voelt tot in je vingertoppen dat je leeft. Chris Hedges, oud-oorlogsverslaggever van *The New York Times* schreef: ‘Oorlog is een krachtige drug. Zoals iedere drug is het ernstig verslavend. In hoge doses is het dodelijk.’

Het is leven als in een jongensboek: één groot avontuur. Voor mij is het niet alleen de adrenaline. Het is ook de innerlijke drang verhalen te vertellen.

Oorlogsverslaggevers zijn in de eerste plaats ooggetuigen. Wij komen op plaatsen waar anderen niet komen, zien dingen die anderen niet zien. Een oorlog die niet wordt verslagen bestaat niet. Als wij de beelden niet maken, dan zijn die er niet. Als wij de slachtoffers geen stem geven, dan worden ze niet gehoord

Ik ben geen wereldverbeteraar of idealist. Eerder een onderwijzer die probeert uit te leggen hoe de wereld in elkaar zit. Ik laat me niet leiden door verontwaardiging maar door verwondering. Hoe kunnen burens elkaar uitmoorden? Waarom blaast iemand zichzelf op? Ik ben benieuwd naar drijfveren en motieven en verdeel de wereld niet in goed en slecht. Zijn de Joden de goeden, of de Palestijnen? De moslimbroeders of het Egyptische leger? De Syrische rebellen of Assad? Daar ga ik niet over, ik ben een buitenstaander. Mijn oordeel is niet relevant. Ik kies wel partij, maar voor de slachtoffers. De gewone mensen, van welke partij dan ook.

100.000 doden is een abstract getal. Pas als cijfers gezichten krijgen, zie je wat een oorlog werkelijk is. Oorlog is een meisje van acht dat iedere nacht wakker schrikt omdat ze in haar dromen de helikopters weer ziet aankomen. Oorlog is een jongen van vijftien die een kogel door zijn hart krijgt omdat hij tijdens het spelen de verkeerde kant op rende. Oorlog is een gezin dat in een klap wordt weggevaagd omdat hun woning door een afzwaaijer is geraakt. Kleine mensen die het slachtoffer zijn van grote beslissingen. Hun verhalen wil ik vertellen. Zodat niemand achteraf kan zeggen dat-ie het niet geweten heeft.

Wat te doen met Syrië? Ik twijfel, Roozbeh twijfelt en cameraman Joris Hentenaar ook. Intussen bemoeit mijn vader zich er ook al mee: 'Waarom moet je daar heen? Het is toch volstrekt duidelijk wat er in Syrië gebeurt. Die vreselijke Assad moordt zijn volk uit. Moet jij nu al die risico's lopen voor iets wat we allang weten?'

Is dat zo, vraag ik me af. Wat weten we nou eigenlijk? Is het wel zo duidelijk en zo zwart-wit als iedereen denkt? Er zijn nog nauwelijks journalisten in Syrië geweest, wat er in het land gebeurt komt vooral tot ons via de verhalen en de filmpjes van de activisten. Die komen geloofwaardig over, maar zijn niet per se betrouwbaar. Ieder verhaal heeft twee kanten en de enige manier om uit te vinden wat er aan de andere kant gebeurt, is er zelf heen te gaan. Na er nog een weekend slecht over te hebben geslapen hak ik de knoop door. Roozbeh en Joris maken gelukkig dezelfde keuze. We zullen pas weten hoe het er echt is als we er zijn. Angst is een slechte raadgever. Die zetten we opzij. We gaan naar Syrië.